

Árok mentén, kerítésen kívül, a mindig járható úton

Vargyas Lajos, nyolcvanéves

...a cél
...alapítvány
...lkodik

...ily módon meg-
...rchivált történe-
...gédanyag lehet a
...atás és az oktatás

...ványokkal ellen-
...gyar Történelmi
...y nyomon követi
...veknak a sorsát,
...ogatótt. Minden
...„felelőse” van a
...i, ily módon sze-
...lni, hogy nem
...zokból a tervek-
...e közpénzekből

...zeket juttattak.
...ók kérésére „ne-
...lgi döntéseiket a
...alapítvány kurá-
...tattuk, hogy töb-
...ek Judit filmter-
...renc, Kardos Ist-
...dor, Bőszörményi
...András forgató-
...tték anyagiakkal
...ndóben. Részvé-
...entében a Ma-
...kép Alapítvány
...riumával – sem-
...alkozásban nem
...azon azonban
...tudhattuk meg
...hogy az anyagi
...történelmi fil-
...t származtathat-
...bénzket, – újabb
...atása érdekében.
(l. g.)

...ról
...ngresszust

...méreteket öltő
...z. A konferencia
...keresnek választ
...szociológusok
...kusok segítségé-
...het szolidaritást
...lékalanokkal, a
...kkel és a lélemi-
...lökkel. A kong-
...bos Gyula nyit-
...yi találkozó elő-
...z Ferge Zsuzsa,
...olt Ottilia, Ká-
...Rabár Ferenc és
...is.
(l. d.)

...több,

...rat

...tségekben

...ben a megszű-
...enyegette a fo-
...zéki szerepvál-
...mondta Pete
...keszítő. – Mára
...esen megválto-
...vátalós kultúr-
...kell harcolni,
...ági nehézsége-
...ni, hogy fenn-
...a szerkesztő-
...esztő örvende-
...a folyóiratpia-
...versenyt, még
...z Életünkét is
...hozta. Tavaly
...ányában csak

„Ha röviden akarom megfogalmazni, ami erre az életre általában jellemző, csak azt mondhatom: mindig kerítésen kívül jártam. Nem mehettem be azokba a házakba, ahonnan az életet irányították, sem azokba, ahol jól éltek. Az út másik oldalán pedig ott volt az árok; amibe be lehetett esni. Szerencsém volt, nem estem bele soha. Így mentem egy életen át a szűk, néha göröngyös, de mindig járható úton” – írja nemrégien megjelent emlékiratában a néhány napja nyolcvanadik születésnapját ünneplő Vargyas Lajos zenetudós, népzene kutató, akivel ebből az alkalomból beszélgettem.

– Mit jelent a kerítés, és mit jelent az árok?

– Csak a kerítésen vagy az ablakon keresztül láthattam kis részét annak, ami odabent folyt, ahol a fontos dolgok eldőlték, ahol az ügyeket intézték. Szívesen bele-szóltam volna, ha a forradalom, illetve az a mozgalom, amit képviseltem, sikerre jutott volna, de ez csak 1989-ben sikerült. Az árokba pedig sokszor beleeshettem volna, leginkább az ellenállás alatt, amikor zsidókat mentettem. Vagy amikor Zsdanov zenei pártfőosztá-za ellen léptem fel. Ha kétszáz kilométerrel nyugatabbra születek, biztosan kevesebb küszködéssel, kevesebb felháborodással jártam volna valami sokkal simább úton. De sohasem jutott eszembe, hogy elhagyjam ezt az országot, itt nevelkedtem, mindig is itt akartam élni, és foglalkoztatott a magyarság sorsa. Gyakran arra gondolok, hogyan nézne rám egy külföldi, aki hazájában tehetséggel és szorgalommal kiválóan megtanulta a magyar nyelvet, amikor azt mondom neki: „Ég a napmelegtől a kopár szik sarja...”

– Hogyan jött a vers és a zene az életébe?

– Édesapám – még amikor fel sem foghattam – már a walesi bárdokat szavalta nekem. Emlékszem, ahogy a Himnusz tanította és magyarázta, s másnap ugyanezt kellett tennem társaimnak az iskolában. Zongorázni öt éves koromban kezdtem, többnyire önszorgalomból. Egy átlag magyar középosztálybeli család tagjának tudnia kellett valamennyire zongorázni. Az első népdalokat pedig azoktól a lórinckáitai parasztlányoktól

tanultam, akik gyermeklányként voltak mellettünk.

– Miként ismerkedett meg Kodály Zoltánnal?

– A Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karán mint magyar–német szakos hallgató azonnal fölvettem Kodály zenefolklór-gyakorlatát. Egy évig egyedül voltam a növendék-

odahajolt hozzá és a fülébe súgta: „Ez Vaszy tanítványa”. Majd elszűnyedtem szégyenemben. Vaszy legalább nála be akart biztosítani, őt viszont Kodály sem mire sem becsülte. Ekkor nem vettem fel.

– Milyen volt az együttműködése Kodálllyal?

– 1939 őszén alakult meg az egyetem a Magyarságtudományi Intézet, ahol

közülük körülbelül ötszáz népdal volt. Munkám feltűnést keltett, innen számítható komolyabb tudományos szereplésem.

– Kodály Zoltánhoz szoros emberi kapcsolat is fűzte.

– Megkülönböztetett barátsággal és figyelemmel volt irántam. Olykor szembe-szegültem vele, és ha indokolt volt, ő elfogadta érvelésemet. Előfordult, hogy valamiért keményen írtam neki, és ő békítőleg felelt. Az a merevség, ami sokak szerint jellemző volt rá, s amivel távortartotta magától az embereket, szűrés volt, semmi egyéb. Aki befogadott – nem én voltam az egyetlen –, azzal bensőséges viszonyt alakított ki, s attól elfogadta az ellenvéleményt, a szembefordulást is. Egyetlen kérdéskör volt, ami-ben vitakoztunk. Bár azzal fogadott kéziratomban elolvasásakor, hogy különböző oldalról ugyanoda jutottunk, voltak fenntartásai: a Zrínyi-ritmizálását kifogásolta A magyar vers ritmusa című tanulmánykötetemben. Rendkívüli érzés számomra, hogy Kodály a halála előtt, a kórházba ennek a kötetnek egy későbbi összefoglalását vitte be magával, ezt olvastam s közben ceruzával bele-belejegyzett, hozzáfűzött különféle gondolatokat. Féltem örö-zöm a telejegyzett példányt, talán érdemes volna megjelentetni. A tanulmány így fejeződik be: „Ezek után

ideje magára hagynom az olvasót: hagyja ő is az elemzést, a boncolgatást, ...és adja át magát a magyar nyelv és a magyar vers kimeríthetetlen szépségeinek.” „Tanuljon meg verset olvasni, de ne a színeszektől!” – fűzte mindehhez Kodály.

– Min dolgozik most, és milyen témával szeretne még foglalkozni?

– Álmodok már nincsenek. A nagy témáimat befejeztem, megírtam. Arany János szavai találnak ide: „Az életet már megjártam. / Többnyire csak gyalog jártam...”. Kerítésen kívül címmel napvilágot látott emlékiratom a huszonegyedik könyvem, nagyon közel áll a szívemhez. Korábbi könyveimben megjelenésük után nem nagyon szerettem lapozgatni, ez azonban mindig itt van az asztalon. Huszonkettedik kötetemet nemrég fejeztem be, éppen most korrektúrázom. Az Európa Könyvkiadó diákkönyvtár sorozatában jelenik meg márciusban, és a balladáról szól.

(devich)

Vargyas Lajos: Kodály Zoltán megkülönböztetett figyelemmel volt irántam

MTI-fotó – Tóth István

ke. Az első kérdése az volt: „Gyűjtött-e már valamit?” Szerencsére volt már „valami”: bogyszlai, ócsényi dallamok. Meghagyta, hogy hozzam el a gyűjtést a következő órára, s azzal le is zárta az ismerkedést. Később pórul jártam a zene-akadémiai felvételen. Énekkari karnagyomhoz, Vaszy Viktorhoz fordultam tanácsért, aki felvette, nem volna-e kedvem komponálni. Megpróbálkoztam vele, Kölcsey „Hervadsz, hervadsz szerelem rózsája...” kezdetű három strófáját dolgoztam fel vegyes karra. Vaszy-nak tetszett, biztatott a felvételre. Minderről Kodálllyal egy szót sem szóltam, sőt, amikor a felvételi előtt Vaszy azt ígérte, hogy beszél Kodálllyal, megijedtem, és kértem, hogy ne tegye. Nem gondoltam arra, hogy Kodálllyal nem tetszik majd, hogy elütökölöm előle, nála akarok felvételizni zeneszerzésre. A nagy napon ketten ültek az asztalnál: Kodály Zoltán és Siklós Albert. Amikor Kodálllyal nyújtottam a kottát, Siklós

Kodálllyal nagy tekintélye volt. Neki köszönhettem, hogy komoly ösztöndíjat kaptam, és néhány hónapra kiszállhattam Ájba, a visszacsatolt felvidéki faluba, hogy falumonográfiát készítsék. Megbízást kaptam a Magyar Rádiótól népdalgűjtésre, egy gramofonfölvétel előkészítésére. Kodálllyalra bízták, hogy hová menjek, ő elővette a térképet, és azt mondta: „Én elkezdtem végigmenni a nyelvhatáron. Rozsnyóig jutottam. Maga folytassa onnan!” És rámutatott „Áj falucska” nevére. Áj falu zenei élete címmel így született meg a világ első falumonográfiája, ami egyben a disszertációm volt (sajnos mára kihalt ez a műfaj). Kodálllyal először azt hittük, az a jó módszer, ha valahová bekopogtatunk, és lejegyezzük a házigazdák teljes daltudását. Később rájöttünk, hogy ez lehetetlen. Nemcsak azért, mert óriási munka, hanem azért is, mert még a legkészségesebb dalos lányt sem lehet annyi ideig nyaggatni. Végül majdnem ezerkészséges dallamot gyűjtöttem Ájon,

A HÍRT FILMJE

Szenzációs recepciós

VAN-E ALKALMASABB helyszín a szállodánál egy kagcagató vígjáték számára? Hol tanulmányozhatjuk behatóban emberi fajtánk sokszínűségét, esendőségét, mint egy félig összezárt, véletlenszerű közösségben, a megszokott körülmények közül kiszakítva? Bizton mondhatjuk: sehol máshol, ideális a helyszín, ideális a választás. És ki az, akihez apró-cseprő problémáikkal fordulhatnak a vendégek, ki a szálloda lelke, motorja? Természetesen a recepciós.

hon érzik magukat. Az élére rakott dollárokból már meg is szerezte az elővásárlási jogot, ám a kivitelezéshez komoly tőke és hitel szükséges. Szerencsére a pártfogó is színre lép, a dúsgazdag Hannover úr személyében (Anthony Higgins). Meg is ígéri a segítséget egy kis szívesség fejében: megkéri hősünket, szórakoztassa barát-nőjét, Andyt. Doug addig-addig szórakoztatja, rejtegeti az ifjú hölgyet a milliomos felesége elől, míg egymásba nem szeretnek. Pénz vagy szerelem? A

Így is illik egy luxushotelhez. Az elegáns díszlethallban két-három vendég üldögél. Hogy többen is lehetnek, azt pénzügyi szempontból gazdaságosan, képi metonímiával sejteti a rendező. Föl-fölbukkan ugyanis az öregedő londoner, maga előtt tolva bőröndökkel megrakott kocsiját. A humor legfőbb forrása éppen az ő alakja, aki nem szeret már egy-egy csomaggal rohangálni. Egymásra rakja a poggyászokat – egyszer százlíz cso-

Zenei pályázat – önkormányzatokkal

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium pályázatot hirdet a hivatásos zenekart és/vagy énekkart fenntartó önkormányzatok számára. A támogatásra minden olyan cél érdekében pályázni lehet, amely segíti a művészi színvonal emelését és egyúttal javítja a működés feltételeit. A pályázatnak tartalmaznia kell a támogatandó célok teljes ismertetését, részletes költségvetési igényét, a saját erőforrásokat, az egyéb támogatásokat (ha vannak) és a

kért támogatás összegét. A pályázatokat 1994. március 5-ig az alábbi címre kell beküldeni: Művelődési és Közoktatási Minisztérium színház-, zene- és táncművészeti főosztály, Budapest Pf.1. 1884.

A pályázatokat szakmai testületek által delegált zsűri bírálja el 1994. március 25-ig. Az eredményről a Művelődési és Közoktatási Minisztérium színház-, zene és táncművészeti főosztálya értesíti az érdeklő önkormányzatokat.